

ARMÉNYTT

INTRESSEFORUM FÖR MARKSTRIDSKRAFTERNA NR 1 MARS 2012

A9 mot mål IO 14

Sidorna 18-19

MARK- STRID- reglemente 1 & 2

Sidorna 15-17

Våga vara chef

*Al har ordet
Sidan 4*

Innehållsansvarig: ATS och PROD armé

Kontakt: Chef Arméns Taktiska Stab Fredrik Ståhlberg

Ansvarig utgivare: Informationsdirektör Erik Lagersten

Redaktör: Therese Fagerstedt

Omslagsbild: "A9 övar moment med GRK". Foto: Elisabeth Gustavsson/A9. Sidan 2: Foto: Elisabeth Gustavsson/A9

Grafisk formgivning: Maria Norlin FMLOG APSA Grafisk produktion Stockholm

Innehållsförteckning

AI har ordet	4
Finlands försvarsmaktsreform – en reform för framtiden	6
Nationellt försvar – ställer krav på vinterförmåga	10
Internationellt samarbete i Cold Response	14
Markstridsreglemente 1 & 2	15
Den nya artilleribataljonen i insatsorganisationen 2014	18
Efter snart sex årtionden Sverige kvar i Korea	20
Nordic Centre for Gender in Military Operations	22
Så mår våra soldater efter hemkomsten	24
Chef för FM Veteranavdelning Anders Stach kommenterar	26
Emanuelsons enkla budskap för ökad säkerhet: M-O-D	27

Arménytt finns även på:

Försvarsmaktens webbplats
www.forsvarsmakten.se/armenytt

Intranätet - Emil

På startsidan välj "nyhetsbrev" bland
snabblänkarna till vänster

Då var det dags för det första numret av Arménytt 2012. Responsen från er läsare har varit mycket positiv till det vi publicerat tidigare i både Arménytt och på Armébloggen. Vi strävar efter att fånga upp det som ni tycker är viktigt i försvarsmakten och armén, tillsammans med information om arméns strategiska frågor. Fortsätt engagera er för det är det som är grunden till en bra verksamhet.

Vi kommer under 2012 fortsätta att informera och diskutera kring de strategiska frågor som är viktiga för markstridskrafterna.

- Arméns utveckling
- Försvarsplanering
- Ledarskap
- Internationell verksamhet

I detta nummer får vi också i en artikel från den finske försvarsattachén i Sverige en bra genomlysning av hur våra finska kamrater nu omstrukturerar sin försvarsmakt.

Överste Fredrik Ståhlberg
Chef Arméns Taktiska Stab

*Kommentera artiklarna i detta nummer av Arménytt.
Gå in på www.armebloggen.se och klicka på inlägget:
Arménytt nummer 1 2012 och lämna din kommentar.*

”Att som chef ta ansvar, bry sig om sin personal och samtidigt, i alla lägen, våga vara just chef

AI har ordet

Den här gamla sanningen gäller i allt väsentligt även idag. Försvarsmaktens pågående utveckling kan "längst ut i leden" uppfattas såväl positivt och negativt. Under dessa förändringar har både militär och civil personal ett stort behov av att chefsens ledarskap på alla nivåer är så bra att den dagliga verksamheten kan fungera utan friktioner.

Text: Generalmajor Berndt Grundevik

Vad innebär då omvårdnad av trupp? I grunden handlar det om att som chef ta ansvar, bry sig om sin personal och samtidigt, i alla lägen, våga vara just chef och i stånd att fatta både lätta och svåra beslut.

I januariutgåvan av Officerstidningen redovisades en undersökning som signalerar att det finns, på vissa platser och i vissa plutoner, tendenser till problem med den nya kategorin anställda soldater. Det gäller att snabbt ta tag i dessa tendenser innan dessa blir ett utspritt problem.

Enligt min erfarenhet bidrar god "omvårdnad av trupp" till att förebygga eller ta bort eventuella personalproblem.

Gamla sanningar

Att bry sig om sin personal handlar inte om att "delta med sina medarbetare" utan att ta sitt chefsansvar så att uppgifter löses. Detta skall också ske inom ramen för att förbandet eller enheten känner förbandsanda och förtroende för varandra.

Låt mig ge några exempel på vad jag anser är bra "omvårdnad av trupp" (modernt uttryckt god personalhantering);

1. Klara ut vilken målsättning som gäller så att alla vet vad som förväntas. Det finns både roliga och tråkiga uppgifter som skall utföras för att uppnå ställda mål. (Se till att uppgiften löses även om det finns underställda som har andra uppfattningar eller prioriteringar om vad som skall göras).
2. Återkoppla till uppnådda resultat så att din personal vet hur man lyckades med att uppnå målsättningen.
3. "Chefsnärvaro". Spendera tid i verksamheten, träffa medarbetarna och var lyhörd. Kontrollera och följ upp så att det blir som du förväntar dig.
4. Kopplat till inlägget i Officerstidningen måste chefer på olika nivåer våga korrigera vid behov och se till att personal "ställer in sig i ledet" när

så krävs. Exempelvis skall inte 50 års beprövade erfarenheter, omsatta till olika reglementen, ignoreras bara för att någon tror sig veta bättre "...för jag har varit i Afghanistan en gång och då gjorde vi så här".

5. Ge beröm men också konstruktiv kritik på det som du som chef inte är nöjd med.
6. Var snabb med att alltid ge tydlig och ärlig information. Därigenom undviks onyanserad ryktesspridning och "oro i leden".

Min innerliga förhoppning är att diskussionen om god personalhantering inte ska stanna upp i och med detta inlägg. Det behövs - nej det krävs en fortsättning vid officersutbildning, arbetsplatsträffar, plutonsutvärderingar m.m. Därigenom skapas god förutsättning för "omvårdnad av trupp", det vi idag kallar god personalhantering. Gamla sanningar gäller än idag.

Generalmajor Berndt Grundevik
arméinspektör

Att bry sig om sin personal handlar inte om att dalta med sina medarbetare

Finlands försvars- maktsreform

– en reform för framtiden

Det militära samarbetet mellan Sverige och Finland har alltid varit nära, såväl i krishanteringsoperationer som i övrig militärverksamhet.

Text och foto: Överste Anders Gardberg

Bakgrunden till det nära samarbetet har ju legat i vår rätt likadana system och tankesätt om bl.a. uppdragstaktik. Då Sverige sedan några år tillbaka inlett sin största försvarsreform och Finland står inför en betydande försvarsmaktsreform är det viktigt att säkerställa att detta goda samarbete skall kunna fortsätta. Det måste dock påpekas att vidden av den finska reformen tills vidare är mer blygsam än den man har företagit i Sverige, även om den i finska mått är betydande. Därav termen ”Försvarsmaktsreform”, dvs. utgångspunkten är att Finlands försvarslösning inte förändras, den allmänna värnplikten, det territoriella försvaret och den militära alliansfriheten kvarstår. Inte heller i försvarsmaktens lagstadgade uppgifter görs några ändringar.

Behovet av en försvarsmaktsreform i Finland har påtalats av de ansvariga militärerna sedan länge. Av olika skäl har dock de tidigare regeringarna inte velat göra mera drastiska förändringar, vilket riskerade att förskjuta den ”heliga treenigheten” i försvarsplaneringen, nämligen att budgeten skulle vara balanserad så att en tredjedel kan riktas till materialanskaffningar, en tredjedel till löner och hyror och en tredjedel till verksamhet. I takt med att löne- och hyreskostnaderna steg kunde man konstatera att kostymen – eller mera korrekt - uniformen, blivit för stor. De fasta kostnaderna skulle inom kort stå för merparten av budgeten och omöjliggöra materialanskaffningar och verksamhet, dvs. övningar. Då vi samtidigt vet att ett flertal materialsystem inom kort föråldrats var det nödvändigt att se över hela kostnadsstrukturen.

Sparbeting för försvarsministeriet

I samband med regeringsförhandlingarna efter det senaste riksdagsvalet förra våren beslöts det att genomföra en betydande reform av försvarsmakten. Reformens svårighetsgrad blev dock betydligt skärpt då regeringen samtidigt beslöt om besparingar för alla ministerier. Sparbetinget för försvarsministeriet blev bland de största, ca 10 % under de inkommande 4 åren. Därmed ökade behovet att verkligen skära i strukturerna för att säkerställa försvarsmaktens verksamhetsförutsättningar och för upprätthållandet av prestationsförmågan. Inriktningen från bredbasiga majoritetsregeringen var att reformen skulle kunna genomföras enligt i första hand försvarsmaktens behov och i mindre grad från regionalpolitiska behov.

Detaljerna inför försvarsmaktsreformen var föremål för långtgående spekulationer, men sekretessen höll intill det sista. Försvarsmaktens personal fick besked om reformens innehåll en halv timme före detaljerna presenterades i regeringens direktsända presskonferens onsdagen den 8 februari 2012.

Mer slimmad organisation

Den allmänna diskussionen om försvarsmaktsreformen kom mest att handla om att sex garnisoner skall stängas åren 2013 och 2014 och att försvarsmaktens personal på tre år skall minskas med över 2 300 årsverken, från nuvarande 14 500 till 12 300. Av förståeliga skäl var besvikelsen stor, speciellt på de orter som drabbas av nedläggningar. Såväl försvarsminister Stefan Wallin som försvarsmaktens kommendör general Ari Puheloinen betonade att en ny, mera slimmad organisation var en förutsättning för att kunna upprätthålla ett effektivt försvar och att i fortsättningen kunna utrusta de krigstida trupperna. Truppförbandsstrukturen anpassas så att den motsvarar utbildningsbehovet efter år 2015. På basen av befolkningsstatistiken skulle försvarsmakten utan garnisonsnedläggningar ha haft 3000 överloppsplatser år 2015 och 4500 platser år 2018, vilket skulle vara en felaktig användning av skattemedel. Genom nedläggningen av sex garnisoner (två flygbaser, tre armégarnisoner och en kustartilleribataljon) kan man koncentrera utbildningen till ett optimalt antal garnisoner och därmed även öka antalet utbildare per värnpliktig.

Målsättningen för reformen är att säkerställa att den allmänna värnplikten kan behållas och vidareutvecklas. Det nuvarande trupproduktionssystemet med inryckning två gånger om året, i januari och i juli, bibehålls eftersom det är ett kostnadseffektivt sätt att producera krigsdugliga trupper till reserven. För att ge bättre tid till underhåll och utvärdering förkortas beväringstjänsten med 15 dygn från början av år 2013. Därmed hemförlovas de krigstida trupperna i fortsättningen före jul och midsommar. Tjänstgöringstiderna kommer att vara 165 dygn för manskap, 255 dygn för specialister och 347 dygn för chefer och chaufförer. Detta möjliggör fortfarande ett roterande system där krigstida plutoner och kompanier kan samöva i tre-fyra månader i samma krigstida sammansättning,

”

Alla jämförelser, i alla fall ur finsk synvinkel, visar att allmän värnplikt är en kostnadseffektiv lösning

vilket har gett ett gott resultat. Vi kan oblygt erkänna, att denna del är kopierat av det svenska försvaret på 1990-talet. Alla jämförelser, i alla fall ur finsk synvinkel, visar att allmän värnplikt är en kostnadseffektiv lösning.

Selektiv värnplikt är inte aktuellt

I reformen skall man ytterligare se över och säkerställa beväringstjänstens samhällsliga relevans och säkerställa möjligheten att individuellt dra nytta av den. En övergång till selektiv värnplikt är inte aktuell, eftersom alla exempel från övriga länder, inklusive Sverige, har visat att det på sikt leder till en avveckling av värnplikten. Man avser även i fortsättningen att utbilda ca 80%

av den manliga årsklassen, vilket möjliggör en rotationstid på 8-12 år för de operativa trupperna.

En stor förändring görs även i den militära ledningsstrukturen. De regionala militärlänen avvecklas och truppförbanden underställs direkt under försvarsgrensstaberna. En del truppförbands administration kommer att sammanslås, samtidigt som deras regionala uppgifter ökar. Därmed kommer det regionala ledningssystemet att ha vissa likheter med det som införs i Sverige från år 2013.

Optimerat försvar från 2015

I slutkonstellationen år 2015 har armén åtta, marinen fyra och flygvapnet fyra förnyade truppförband.

I samband med reformen kommer man att minska den krigstida organisationen från 350 000 till cirka 230 000 soldater. Även om nedskärningen har kritiserats av oppositionen och av reservistorganisationerna, som har framfört sina farhågor om att man frångår principen om att försvara hela landet, är denna truppstyrka fortfarande en av de större i Europa. Efter en svältkur på tre år bedömer man att man år 2015 kan återuppta antalet repetitionsövningar på den nivå de hade före reformen.

Trots det som framförts i offentligheten i den politiskt färgade debatten ger den stundande försvarsmaktsreformen en grund för att det finska försvaret från år 2015 skall vara bättre optimerat, utrustat och

utbildat för att möta framtidens utmaningar. Utan en grundlig reform hade försvarsmakten sakta förtvinat till en fredstida organisation som upprätthåller halvtomma kaserner, utan att kunna ägna sig åt sin huvuduppgift, att förbereda sig för sina tre lagstadgade uppgifter: Nationellt försvar, handräckning till övriga myndigheter och internationell krishantering. ■

Artikelförfattaren Anders Gardberg, är överste vid den finska Försvarsattachén, Finlands ambassad

Nationellt försvar

– ställer krav på vinterförmåga

Problemet är inte egentligen kyla och snö, det är soldater och hela förband som måste lära sig att hantera situationen. Dessutom kan enheterna dra fördel av den kärva miljön. -Vi vill utveckla vinterförmågan ännu mer, slår arméinspektör Berndt Grundevik fast.

Text och foto: Roger Larsson

Försvarsmakten har i år bestämt sig för att satsa på vinterförmågan, det är en massiv kraftsamling för att åtminstone få en första lärdom om vad det innebär. Till och börja med har det varit några veckors övande i närheten av Boden som följs upp av Cold Response i Nordnorge. Cirka 1 000 soldater var i Boden och ytterligare 600 är med i Norge.

-Vi har valt det här i år, kravet är att alla förband, oavsett var de kommer ifrån i Sverige, ska kunna ha en grundläggande vinterförmåga, säger Berndt Grundevik som tillägger att Försvarsmaktens vinterenhet som finns på I 19 i Boden är väl fungerande och är ett bra stöd i det här arbetet.

Karlberg föregångare

Under ett antal år har Försvarsmakten haft fokus på internationella insatser, något som är på väg att för-

ändras. Numera är det en mer balanserad diskussion som innebär att det nationella har lyfts fram. Där är vinterförmågan viktig, något som naturligt har funnits i de nordliga förbanden, men i övriga Sverige har den utbildningen varit haltande.

Militärhögskolan Karlberg är föregångare i det fallet. Eleverna får sex veckors vinterutbildning utspjutt över tre år. Något som ska ökas.

-Det kommer att bli en vecka till, berättar Dan Rasmussen, kursansvarig.

Han och studierektorn Niklas Wikström tycker det är självklart med vinterutbildning. De menar att eleverna i framtiden ska stå framför soldater och utbilda. Är det vintermiljö krävs det andra lösningar och då räcker det inte bara med att kunna leda en trupp.

-Då kan saker och ting sättas på sin spets. Det är också viktigt att komma ihåg att är man utbildad i vinterförmåga går den kunskapen att flytta över till andra extremmiljöer, säger Niklas Wikström.

FAKTARUTA; Visst du att...

Den kemiska reaktionshastigheten minskar eller uteblir när det blir tillräckligt kallt, vilket blir mest tydligt när det gäller batterier som tappar sin kapacitet i takt med sjunkande temperatur, vilken dock återkommer när de värms upp.

Krutets förbränningshastighet minskar och det blir mest tydligt i större volymer inom indirekt eld och projektilen får en kortare bana. Kruttemperaturen är en viktig parameter när skjutdata skall beräknas.

Kall luft får en högre densitet vilket bromsar vapenprojektilen som får kortare bana. Det fenomenet gäller både finkalibrig eld över 200 meter och alla vapensystem upp till de grövsta kalibrarna.

Kylan gör molekylbindningarna stela och spröda i olika materiel som metall, plast och gummi vilket försämrar hållfasthetsegenskaperna.

Oljor och smörjmedel blir segt och trögflytande och de får försämrade smörjegenskaper i kylan. Det kanske blir mest uppenbart när bilen startas vid -20°C och då också har halverad batterikapacitet vilket kan göra startförsöket till en utmaning om inte batteriet är fräscht.

Luftens fukt avsätter sig exempelvis som imma eller rimfrost vilket leder till att metaller oxiderar. Bilrutor, prismor och vapensikten sätts igen. Elektronik som är mycket känslig får felfunktioner. När rimfrosten som finns i den halvtomma bränsletanken tinar i garagevärmen bildar den istället ett vattenskikt i tankens botten och det leder till problem när fordonet sen kommer ut i kylan.

Snö och nederbörd samt låg temperatur påverkar den elektromagnetiska vägutbredningen vilket kan reducera vapen- och

kommunikationssystemens funktion.

Kylan påverkar datorer, som till exempel din Smartphone, med seg bildskärm och reducerad batterikapacitet. Dessutom blir det svårt att hantera den typen av utrustning med bara händer. Utrustningen av den typen är även mycket fukt känslig.

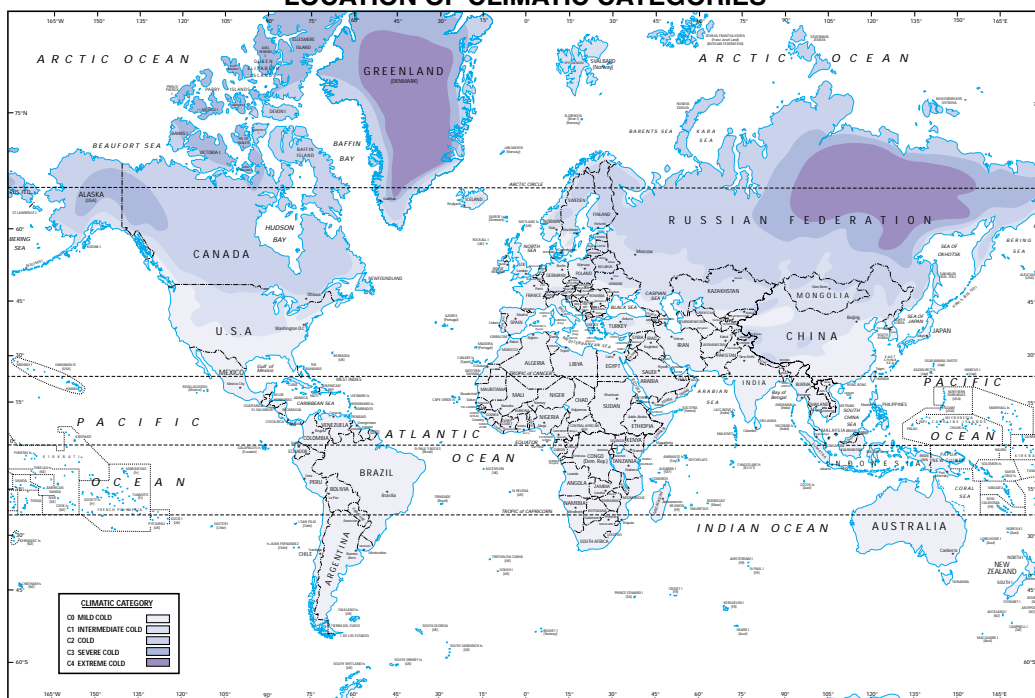
Att det är en väsentlig funktion för alla typer av fordon att kunna hantera väglag och framkomlighet i djup snö.

Till detta kommer yttre förhållanden som nederbörd som förändrar siktförhållanden, djup snö, isbildning, fukt och tjäle som ställer ytterligare krav. När alla dessa parametrar samverkar negativt blir det en stor påfrestning på systemet. Nya tekniska lösningar, materiel och konstruktioner måste därför kontinuerligt utvärderas i praktiken.

Jonas Skär

LOCATION OF CLIMATIC CATEGORIES

Climatic Conditions indelas världen i fyra klimattyper: Kallt, varmt torrt och varmt fuktigt samt marint klimat. För Sverige är det kalla klimatet benämnt C2 i övre och inre av Norrland dimensionerande för försvarsmaktens materiel- och förbandsförmåga.

▶ I snörik och kall miljö måste det användas ett annat taktiskt beteende. Det mesta tar längre tid och det här är viktigt att ha med sig för de som leder enheter, men det finns också fördelar.

-Rörligheten kan öka genom att kunna färdas på isar och på snö. I terräng där det är besvärligare att tas sig fram under andra årstider, berättar Niklas Wikström.

Närmare hundra elever från Karlberg gjorde en del av sin vinterutbildning i Boden i samband med förövningen inför Cold Response.

”Vi kan inte stoppa huvudet i sanden”

Malin Rosén och Erik Ezelius är inne på tredje och sista kursåret. De ser vinterkompetens som ett absolut måste eftersom de i framtiden ska kunna lära soldater att agera i den miljön.

-Då måste vi själva ha erfarenhet för att kunna klara av det, säger Malin Rosén.

Tänket från det internationella till det nationella

Malin Rosén och Erik Ezelius tror att vinterkompetens är ett måste för framtiden. Foto: Roger Larsson/ Försvarsmakten

försvaret är också väl förankrat hos eleverna. De inser att det säkerhetspolitiska läget snabbt kan förändras och då måste hela Sverige kunna försvaras.

Fältarbetskolan från Ingegöreregementet är flitiga med vinterförsök och besöker årligen Boden för att testa materiel. Chefen för Försökssektionen kapten Stephan Horste leder verksamheten med Ingenjörbandvagnen v 6-9. 2005 började vinterförsöken och förmågan att hantera tjälen är en viktig parameter. Foto: Roger Larsson/ Försvarsmakten

-Vi kan inte stoppa huvudet i sanden, allt kan hända, säger Erik Ezelius.

Det går att tillägga att eleverna från Karlberg i början av mars åkte vidare för en till vintervecka i Vittangi som ligger ytterligare 30 mil norrut.

Utan tvekan är det inte fel vinter som är vald för att sätta fokus på den miljön, snön ligger meterdjup på sina ställen i Norrbotten och termomtern har visat massor av minusgrader.

För de soldater som verkar i Norra Sverige är det här inga konstigheter, men för dem som kommer från förband söderifrån kan det vara en ny upplevelse. Olof Johansson, övningsledare för svenska delen av Cold Response, har dock bara positiva intryck från vinterträningen i Boden.

-Jag har pratat med soldaterna och de är tack samma över att vara här. Naturligtvis blir de inte fullt vinterutbildade på någon vecka, men de får en grund. Skulle jag under en kvalitetskontroll sett att förband inte klarar sig skulle jag inte skicka enheten till Norge.

-För mig finns det två viktiga aspekter: klarar de av att vara operativa och samtidigt hålla säkerhetskraven.

De svenska förbanden förberedde sig i huvudsak i trakterna kring Boden, men även i Storuman, Umeå, Arvidsjaur och Kalixfors.

Artikelförfattaren Roger Larsson är frilansjournalist anlitad av I 19

Internationellt samarbete i

Cold Response

I mitten på mars drar årets största vinterövning igång i Norge – Cold Respons. 15 500 soldater från 15 olika länder är med och deltar, varav Sverige deltar med 1500 soldater. – Övningen ger oss alla unika möjligheter att träna i en multinationell insats i subarktiskt klimat. Kanske den största utmaning som vi kan ställas inför vid en övning, säger överstelöjtnant Olof Johansson, CO SWECON.

Övningsidén är en fredsframtingande operation i flera krisnivåer under kalla väderförhållanden. Förband och stabspersonal ska främst övas på interaktion mellan förband inom en multinationell styrka. Övningen har ett fredsframtingande scenario med stöd av en FN-resolution och FN-stadgans kapitel VII. Chefen för Norwegian Joint Headquarters i Bodö är övningsledare.

Cold Respons 2012 genomförs i Nordnorge från

Narvik i söder till Tromsö i norr. Flyg, fartyg och fordon från 15 olika länder kommer att sätta sin prägel i övningsområdet. Väderleken kan variera från plusgrader, stark vind och blötsnö till klarblå himmel och sträng kyla.

Internationellt samarbete

Försvarsamarbete med flera länder är en förutsättning för att i framtiden kunna svara mot de operativa behoven och det blir allt viktigare för att vi ska kunna

utveckla och vidmakthålla den militära kapaciteten både i det egna landet och i internationella insatser. Att delta i övningar som Cold Respons ger ett bra komplement till våra länders samarbete med FN, Nato och EU.

Utöver Norge och Sverige deltar förband från Belgien, Canada, Danmark, Finland, Frankrike, Holland, Polen, Storbritannien, Spanien, Tyskland, USA, Irland.

Övningen pågår mellan 12-21 mars 2012. ■

Källa:

www.forsvarsmakten.se/coldresponse

Brittiska marinkårssoldater landstiger under Cold Response 2010. Foto: Mats Carlsson/Försvarsmakten

Svenska och finska soldater i samverkan under Cold Response 2009. Foto: Mats Carlsson/Försvarsmakten

Cold Respons är den största vinterövningen som svenska Försvarsmakten deltar i 2012. Foto Roger Larsson/Försvarsmakten

Svensk och norsk officer i samverkan under Cold Response 2010.
Foto: Mats Carlsson/Försvarsmakten

Markstrids- reglemente

1 & 2

Som vi berättade i förra numret av Arménytt (nr 3/2011), kommer en ny serie reglementen (MSR 1-9) och ett antal förbandsreglementen (FörbR) att börja se dagens ljus under 2012. Det rör sig om ett 30-tal publikationer, som tas fram av Markstridsskolan tillsammans med aktuella förband. Här få vi en inblick i Markstridsreglemente 1 och 2, varav "tvåan" kan sägas vara en populärversion – inte minst riktad till enskild soldat.

Text: Mats Walldén

Markstridsreglemente 1 – Grunder

”Ettan” reglerar grunderna för markförbandens verksamhet varifrån övriga markstridsreglementen utgår. Bestämmelserna gäller såväl enskild soldat som förband och syftar bl a till att underlätta ledning av förbanden och nå maximal effekt vid verksamheten. Förbanden kan, beroende på organisation, uppgift och utbildningstid, bygga vidare på de metoder som beskrivs i reglementet.

MSR 1 och 2 utges i slutlig förhandsutgåva i juni 2012 och produceras 2012-2013. Undantag från tidsplanen är delar av MSR 2 som utges som slutlig förhandsutgåva under 2013.

MSR 1:1 Taktiska grunder riktar sig till chefer samt till lärare och elever vid officers- och förbandsutbildning. Den är nedbruten från *Reglemente för Markoperationer (RMO)* och ska ge en grund för taktiskt tänkande och tillämpning på de olika nivåerna.

”Taktik är konsten att medvetet välja mellan och samordna medel och metoder i en given situation för att uppnå uppsatta mål. Taktik genomförs inom ett begränsat område och under begränsad tid för att avgöra en strid eller annan verksamhet till egen fördel”.

Taktiska grunder innehåller beskrivningar av stridens grunder, taktikens medel och metoder, strids sätt, manöverkrigföring och taktiska uppgifter. För att fördjupa sig i taktik finns hänvisningar till annan litteratur.

Taktik genomförs av alla förband som kan samordna medel och metoder. Taktikens medel är de förband, system och resurser som disponeras. Taktikens metoder utgörs av krigföringens grundprinciper, taktikens grunder, stridssätt och stabiliserande metoder. De metoder för eld och rörelse som används för att nå ett bestämt syfte med striden benämns stridsteknik.

Exempel på tillämpningar av taktiska grunder återfinns i MSR och FörbR och ansvaret för att tillämpa dessa åvilar samtliga soldater, chefer och utbildare på alla nivåer.

MSR 1:2 Formella och fältmässiga grunder utgår mycket från den äldre AR 1 och FMR Formella Grunder och delar som idag återfinns i SoldF2001. Vad gäller de formella grunderna kommer de att samordnas med det som beskrivs i Instruktion för Försvarsmakten, Ceremonier (CerI FM), främst kapitel Grunder

för enskilt och förbands uppträdande. Vårt uppträdande på kasern ska ha en koppling till det som krävs för att kunna uppträda i fält.

MSR 1:3 Orderhandbok (OrderH) reglerar och ger exempel på innehåll och struktur. Orderhandboken ger även exempel på hur en order anpassas till tillgänglig tid och transmissionsmedel.

Orderhandboken bygger på tidigare orderhandböcker och grundbudskapet står fast i svensk militär tradition och kultur. Den inleds med kapitel ledning för att därefter avhandla *stridsplaner* och deras uppbyggnad. Därefter följer ett kapitel om order och ordergivning. Ett antal ordermallar för olika ledningsnivåer beskrivs.

I kapitlet om *uppgifter* lyfts syften, och deras relation till ställda uppgifter, fram inom ramen för uppdragstaktiken som ledningsfilosofi plus kraven på samordning av system i tid och rum.

Kapitlet innehåller stridsuppgifter, övriga uppgifter samt NATO *task verbs*. Det finns däremot ingen ”översättningstabell” mellan våra uppgifter och *task verbs*. Detta beror på att vi i vår tradition använder oss av syften som kvalificerar uppgiften. Denna tradition finns inte i Nato där man istället använder fler detaljerade uppgifter, men utan kvalificering av syften.

Kommentar: Vi kan inte översätta uppgifter i form av NATO *task verbs* från en annan militär tradition med en annan syn på uppdragstaktik, till vår svenska ”rakt av” utan att förändra vår tillämpning av uppdragstaktiken.

”Taktik är konsten att medvetet välja... medel och metoder i en given situation

Strid i bebyggelse

Vår tradition bygger på att syftet överrids uppgiften i uppdragstaktikens anda. Just kunskapen *syftet med striden* är ju det som gör att en chef kan förstå sin uppgift rätt och anpassa sig - kanske till och med ändra erhållen uppgift om läget gör att chefen bättre når syftet på det sättet.

MSR 1:4 Nomenklatur Markstrid (NomenMS) ersätter NomenA 1984. NomenMS kompletterar NomenFM och syftar till att skapa ett system av termer och beteckningar inom fackområdet för markstrid. NomenMS ligger till grund ett gemensamt språkbruk och är ett underlag för att förklara innebörd och ge tydlighet vid bl a ordergivning.

MSR 1:5 Motståndaren Reguljär/Irreguljär är avsedd för utbildning i motståndarkunskap och som stöd för den taktiske chefen. Reglemente för Markoperationer (RMO), Fiktiv Motståndare (FIM 1-3), Militära Operationer Irreguljär Motståndare (FMR MOIM) och Utländska Stridskrafter har legat till grund för reglementet. Analys av erfarenheter av motståndarens stridsteknik och taktik från insatsområdet Afghanistan har tagits med. Utvecklingen i närområdet kommer att inarbetas.

MSR 1:6 Insatsmiljön beskriver insatsmiljön med klimat, sikt, terrängtyper och olika aktörer förutom motståndaren som återfinns i insatsområden nationellt och internationellt. Exempel på aktörer är hjälporganisationer, media, lokalbefolkning, polisiära styrkor och säkerhetsföretag. Reglementet ska utvecklas till att bli bredare med kapitel om öken-, djungel- och bergsterräng och dess påverkan på våra förband.

MSR 2 – Soldat och befäl

MSR 2 ska vara en ”populärversion” av främst MSR 1 och 3. Respektive delar riktas till den enskilde soldaten och befålet (instruktören) där grunder jämte soldatens och befålets uppträdande i fält beskrivs. På sikt ska uppträdande i andra klimatologiska miljöer som t ex öken och djungel beskrivas.

MSR 2:1 Soldat i fält (SoldF) har en lång tradition och riktas främst till soldaten, befålet och instruktören på pluton och behöver ingen närmare presentation. SoldF 2001, som blev omfattande p g a att AR1 upphävdes och fältmässiga grunder inte omhändertogs i andra publikationer, ska bantas varvid delar lyfts över till främst MSR 1 och 3. Reglementet ges ut 2013.

MSR 2:2 Befäl i fält ska ge vägledning för hur våra chefer bör agera som befäl i olika nivåer under fältförhållanden. Befäl i fält riktas till befäl, lärare och befälselever på alla nivåer och kommer att i huvudsak

Bild från Afghanistan där chefen leder verksamhet

struktureras kring momenten: Att vara befäl i fält, förväntningar på chefen, första striden, stridens karaktär, stridsreaktioner, efter striden, skadade och stupade, omvårdnad om trupp och juridik vid befälsföring.

Innehållet bygger bland annat på situationer som svenskt befäl upplevt under 1940 – 2012 och kompletteras med hänvisningar till fördjupningslitteratur. Reglementet ges ut 2013.

MSR 2:3 Vintersoldat riktar sig till soldater, chefer och instruktörer och är komplement till *Soldat i fält*, *Befäl i fält* och *MSR Grupp* med råd och anvisningar för uppträdande under vinterförhållanden. Reglemente *Firning och klättring* beskriver uppträdande i fjällterräng.

De vinterförhållanden som normalt råder i norra Sverige är grunden för Vintersoldat. Den är tillämplig i övriga delar av landet och utomlands där kyla och snö påverkar verksamheten.

Det krävs särskilda åtgärder för att vapen, fordon och annan materiel ska fungera under vinterförhållanden vilka beskrivs i Vintersoldat.■

Artikelförfattaren Mats Walldén är major och arbetar på MSS

Foto: Torbjörn F Gustafsson/ FM

Ansvar:

Taktiska grunder – mj Mats Walldén, MSS, Formella och fältmässiga Grunder - mj Mats Walldén, MSS, Orderhandbok - mj Andreas Jonsson, MSS, Nomenklatur markstrid - mj Andreas Jonsson, MSS, Motståndaren - kn Pontus Gyhagen, MSS, Insatsmiljön - kn Pontus Gyhagen, MSS
Soldat i fält - mj Mats Walldén, MSS, Befäl i fält - mj Mats Walldén, MSS, Vintersoldat - j Erik Falck, I 19 Vinterenhet

Lägesrapport Artilleriregementet: "Det självklara valet"

- Indirekt eld
- Close Air Support, CAS
- Vädertjänsten

En superkort beskrivning för det funktions- och sakområdeansvar som ligger på Artilleriregementet A 9. Lägger vi sedan till några ytterligare begrepp är det lätt att förstå om det råder extra god stämning just nu i Boden:

- Arthur, modell C
- Excalibur
- Archer

Text: Thomas Lindell

Visionen "Artilleriregementet – erkänt och efterfrågat, nationellt som internationellt" och mottot "Artilleriregementet – det självklara valet" är dessutom de ledord som ska spegla verksamheten.

Under perioden 2012-2015 fortsätter transformeringen av arméns förband och däribland artilleriet till frivilligt rekryterade och kontinuerligt eller tidvis tjänstgörande förband.

Artilleriet står därmed inför stora förändringar i likhet med övriga förband i Försvarmakten.

Utöver införandet av ett nytt bemanningssystem och intagande av insatsorganisation 14 (IO 14), tillförs Artilleriregementet i närtid ett nytt pjässystem med tillhörande ny eldledningsmodul för indirekt eld/bekämpning. Dessutom precisionsgranaten Excalibur samt artillerilokaliseringssradarn ARTHUR mod C vilket ytterligare ökar effekten.

Införandet av den nya materielen, tillsammans med de redan befintliga systemen inom artilleribataljonerna, ger Försvarmakten ett av världens bästa artillerisystem.

Verksamheten vid A 9 kännetecknas av framåtanda och positivism inte minst tack vare att delar av det nya artillerisystemet ARCHER äntligen finns på kaserngården.

Utbildningen av officerare och soldater pågår för fullt. Drivkraften förstärks ytterligare eftersom ett förstärkt ARCHER kompani ska ingå i bataljonsstridsgruppen klar 2014-01-01.

Med utgångspunkt från A 9:s motto och vision verkar regementet för kunskapsuppbyggnad när det gäller metoder och effekt indirekt bekämpning.

För att fortsatt öka kompetensen av den indirekta bekämpningsfunktionen anordnar Artilleriregementet bland annat funktionskurser, fältövningar inom området indirekt bekämpning och deltar aktivt i olika övningar som AI fältövning och Brigstriövningen. Vidare deltar regementet också med förbandet 91.artbat i övningen Cold Response samt genomför krigsförbandsövningar med 92.artbat under 2012.

Två bataljoner

Regementet har typförbandsutvecklingsansvar för de två artilleribataljonerna. Det vill säga att i inom ramen för IO 14 ansvarar regementet bland annat för uppsättandet av insatsförbanden 91:a och 92:a artilleribataljonerna.

91:a artilleribataljonen bemannas i huvudsak med kontinuerligt tjänstgörande soldater medan den 92:a artilleribataljonen i huvudsak med tidvis tjänstgörande soldater. För att kunna klara målen i insatsorgani-

Genom införandet av det nya artillerisystemet ARCHER erhålls ett av världens bästa artillerisystem som är autonomt och splitterskyddat. Artilleriet kommer genom anskaffningen av granaten EXCALIBUR erhålla förmågan till att kunna genomföra precisionsbekämpning på ett avstånd upp till 50 kilometer.

Foto: Marcus Olsson/Combat Camera/Försvarmakten

sation lägger regementet nu mycket stor kraft på att rekrytera och upprätta så många kontrakt som möjligt med tidvis tjänstgörande soldater. Målet är att rekrytera upp mot 325 GSS/T fram till 2012-09-01.

Varje anställd på regementet uppmanats att rekrytera en GGS/T var samt att regementet aktivt genomför rekryteringsresor inom landet på bland annat gymnasieskolor.

Ett delmål innan hela IO 14 är bemannad för artilleriet, är att ett förstärkt artillerikompani ARCHER med kontinuerligt tjänstgörande soldater, skall ingå i den bataljonsstridsgrupp som skall vara klar för insats 2014-01-01. Därefter skall Artilleriregementet sätta upp ytterligare ett artillerikompani med tidvis tjänstgörande soldater 2014-07-01.

Regementet ansvarar också för att samordna insatsverksamheten för Tactical Air Control Party (TACP) med övriga förband inom Försvarmakten.

A 9 har ansvaret att förse Försvarmaktens insatsorganisation med Forward Air Controller (FAC) som innehar rätt kompetens för att kunna verka vid insatser inom exempelvis ISAF. För att säkerställa att dessa behov uppfylls, bedrivs en centraliserad utbildning avseende CAS personal för Försvarmakten vid det upprättade FACTEC på A 9/ArtSS. Regementet bidrar också med kompetens till de internationella insatserna genom att ansvara för en TACP i ISAF över tiden.

Precision till 50 km

Inom materielområdet lägger artilleriregementet under de närmaste åren stort fokus på införandet av ARCHER med tillhörande delsystem samt utvecklingen och införandet av Excalibur. System som kommer att ge Försvarmakten en unik förmåga till precisionsbekämpning på upp till 50 km.

Anskaffningen och införandet av ARCHER sker i mycket nära samarbete med Norge vilket har en mycket hög prioritet inom artilleriet och Försvarmakten. Inom ramen för regementets funktionsansvar läggs också stort fokus på upprätthållandet av eldledningstjänsten inom Försvarmakten genom att utföra kvalitetskontroller på eldledningsgrupperna inom såväl Armén som Amfibiekåren.

Huvudmålen för Artilleriregementet är att uppsätta insatsbataljonerna 91:a och 92:a artilleribataljonerna, utgörande en mycket kvalificerad förmåga till manöverbataljonerna vid insats. För att nå dit skall vi därför inom tidsperioden 2013-2015 leda utvecklingen och införandet av Artilleribataljon 2014, leda utvecklingen av funktionen indirekt bekämpning, utveckla funktionen CAS samt i samverkan med Markstrids-skolan utveckla granatkastarförbanden.

Artikelförfattaren: Thomas Lindell är överstelöjtnant och Stf Chef A9

Efter snart sex årtionden

Sverige kvar i Korea

Nästa sommar är det 60 år sedan undertecknandet av det vapenstillestånd som sedan dess håller Nord- och Sydkorea delat i närheten av 38:e breddgraden. Den internationella övervakningen av stilleståndsavtalet har varierat i omfattning och arbets sätt under åren. Sverige och Schweiz är två av de länder som genomgående tagit ett stort ansvar. Så är det än idag.

Text: Mikael Johansson

Den 27 juli 1953 undertecknade befälhavarna för United Nations Command (UNC), Korean People's Army (KPA) och Chinese People's Volunteers (CPV) det vapenstillestånd (Armistice Agreement, AA) som avslutade

striderna efter tre års krig i Korea. Neutral Nations Supervisory Commission (NNSC) var en av tre kommissioner som bildades för att övervaka vapenstilleståndet.

NNSC bestod av representanter för fyra nationer, vilka inte deltagit med stridande trupp i kriget; Sverige och Schweiz, vilka nominerats av UNC samt Polen och Tjeckoslovakien, vilka nominerats av KPA/CPV.

Avsikten var att vapenstilleståndet skulle efterföljas av ett fredsavtal inom något år, men så skedde aldrig. Detta innebär att avtalet om vapenstillestånd ännu gäller och att NNSC fortfarande är på plats.

Sveriges delegation består för närvarande av fem officerare under ledning av konteramiral Anders Grenstad. Även den schweiziska delegationen består av fem officerare. Efter Tjeckoslovariens delning 1993 vägrade Nordkorea att acceptera Tjeckien som efterträdare och dess delegation lämnade kommissionen. 1995 tvingade Nordkorea även Polens delegation att lämna sin camp och stängde den polsk/tjeckiska lokalen på Conference Row i Panmunjom. Polen har dock inte helt lämnat NNSC, utan deltar med två delegater under några veckor per år i kommissionens arbete.

Möte nr 3277

De svenska och schweiziska delegationerna, periodvis med deltagande av den polska delegationen, fortsätter envist att jobba vidare i enlighet med AA. Delegationernas sekreterare möts dagligen för samverkan och för att visa närvaro i vår lokal på Conference Row. Inkomna rapporter om personalförändringar analyseras och behandlas varje vecka vid ett protokollfört möte under ledning av delegationscheferna. Den 13 mars i år genomfördes möte nr 3277. Rapporterna lämnas till UNC och till KPA/CPV brevlåda på Conference Row.

Utökade uppgifter

Numera är dock huvuddelen av verksamheten ägnad åt de utökade uppgifter (Expanded tasks, ET) vilka UNC och företrädare för de svenska, schweiziska och sydkoreanska regeringarna beslutade om 2010. Uppgifterna föreslogs ursprungligen av UNC 2005 och utvecklades och prövades efterhand under fyra år. De genomförs i nära samverkan med UNCMAC (UNC Military Armistice Commission) som också arbetar med övervakning av AA sedan 1953. Till skillnad från NNSC består UNCMAC av representanter för de nationer som bidrog med stridande trupp till UNC under kriget.

NNSC medverkar vid inspektioner och helikopterflygningar i den demilitariserade zonen (DMZ), medverkar vid undersökningar av rapporterade brott mot AA, besöker amerikanska baser och förband samt observerar militära övningar. Syftet är främst att verifiera att UNC och Sydkoreanska förband bedriver sin verksamhet i enlighet med AA.

Därutöver genomför vi information och utbildning om vapenstilleståndsavtalet och kommissionens verksamhet. 2011 genomfördes ca 90 sådana föreläsningar.

Avlägsen fred

Ett fredsavtal förefaller lika avlägset som någonsin. UNC, bildat genom beslut av FN:s säkerhetsråd den 7 juli 1950, är fortfarande kvar i Korea. Dess nuvarande befälhavare är general James Thurman och USA har cirka 28 000 soldater stationerade i Sydkorea. Övriga truppbidragande länder är i huvudsak representerade av förbindelse- och stabsofficerare.

Efter Kim Jong IIs död i december förra året utsågs hans son, general Kim Jong Un till befälhavare för KPA. Kim Jong Un är också sonson till Kim II Sung, som en gång undertecknade vapenstilleståndet för KPA räkning. Konflikten går i arv genom generationer.

**Artikelförfattare: Mikael Johnsson
överste och ställföreträdande delegationschef,
Swedish Delegation, NNSC**

Fotnot:

Under kriget 1950-53 ställde 16 länder, inklusive USA, trupp till UNC:s (United Nation Command) förfogande. Sverige och ytterligare fem länder bidrog med sjukvårdsförband (Svenska Röda Korsets Fältsjukhus/Svenska Korea-ambulansen).

Artikelförfattaren Mikael Johnsson är överste och ställföreträdande delegationschef, Swedish Delegation, NNSC

Nordic Centre for Gender in Military Operations

– ett nordiskt samarbete för att främja operativ effekt i insatsområden.

Den 24 januari i år invigde Överbefälhavare Sverker Göranson "Nordic Centre for Gender in Military Operations" vid Livgardet. Syftet med centrat är att tillvarata och sprida värdefull kunskap och erfarenhet inom genderfrågor mellan de nordiska länderna och internationellt. Genom ökad kunskap kan militära insatser bli mer effektiva och bättre anpassas till olika gruppers behov och säkerhetssituation.

Text: Viveca Räm

Centrets huvudsakliga arbetsuppgifter är att genomföra kursverksamhet inom ämnesområdet, samla erfarenheter och exempel från genomförda insatser och hålla seminarier inom genderfrågor. Men lika viktig är uppgiften att utveckla samarbetet med andra aktörer, både inom försvarsorganisationer internationellt liksom svenska myndigheter och organisationer, för att kunna stödja dessa i att öka effekten av ett genderrelaterat arbete.

Vad är "Gender"?

Att arbeta med ett genderperspektiv i målgruppsanalysen och i det dagliga arbetet är något som varken är komplicerat eller resurskrävande och det borde vara en självklarhet. Att ha ett genderperspektiv innebär kunskapen att avgöra om och när män och kvinnor påverkas olika av en operation på grund av deras

könstillhörighet eller sociala gruppering. Frågan man ställer sig är om de har tillgång till samma information, vistas de på samma platser, hur kommunicerar de, har de skilda levnadsmönster eller behov?

Beroende på svaret så ska arbetet som planeras och genomförs anpassas så att det tar hänsyn till hur de olika grupperna påverkas.

Gender i militära operationer skiljer sig från det jämlikhets- och jämställdhetsarbete som sker i det svenska civila samhället. Det handlar inte heller primärt om hur många kvinnor som rekryteras till försvarsmakten utan det fokuserar till största del på befolkning och aktörer som lever och verkar i våra insatsområden. Däremot går det inte att förneka att det behövs kvinnor i befattning på samtliga nivåer i våra insatser för att kunna nå ut till alla berörda grupper.

Ökad operativ effekt

Genom att operationer planeras och genomförs med hänsyn till alla som berörs av en insats, inte enbart den primära målgruppen, så skapas en större förståelse för den militära insatsens syfte och det uppstår inte informationsluckor och bristande förståelse. Dessutom är det bevisat att rätt information bidrar till ökat förtroende. Därför är det viktigt att använda sig av rätt kommunikator till rätt mottagare för att informationen ska nå så många som möjligt.

Traditionellt sett så har dock genderperspektivet varit underskattat i militära operationer och arbetet behöver samordnas mellan länder och organisationer för att utvecklas ytterligare. I och med det nya centret tar Försvarsmakten och de nordiska länderna ett stort steg framåt i samordningen av en viktig fråga.

Ambassadör Miroslava Beham, Gender Advisor vid OSCE talar vid centrets internationella workshop för samarbetsparter i januari 2012.

Centret väckte stort intresse vid Nato HQ:s Marketplace i Bryssel i 15-16 februari. (på bilden syns C NCGM Kommendörkapten Jan Dunmurray till vänster och medarbetare Viveca Räm till höger)

Att genomföra operationer och insatser med genderperspektiv är inte något som i regel kräver extra tid eller ekonomiska resurser. Meningen är att arbetet ska ske samtidigt och integrerat med den dagliga verksamheten. Vid förarbetet inför en planerad operation sammanställer underrättelseavdelningen förutsättningar, hotbild och senaste rapportering för det aktuella området. Parallellt med detta så bör man samtidigt identifiera om det finns information om flera olika grupper som är verksamma i området.

När teamet som ska genomföra operationen rullar ut genom grindarna har de kunskapen med sig om att det finns en flickskola i byn och det finns en kvinnlig soldat med i bilen liksom en kvinnlig tolk för att kunna förmedla information till byns kvinnor och flickor direkt. Detta behöver inte innebära att det alltid ska finnas en kvinna med i varje taktisk insats, en man som talar till män kan vara en lika effektiv budbärare beroende på situationen, men det är inte någon tvekan om att en blandad grupp kan underlätta genomförandet.

Genom att använda genderperspektiv under övningar och i Försvarens dagliga arbete både hemma och utomlands kommer vi att nå våra mål på ett mer effektivt och säkert sätt. Dessutom kommer det att gradvis höja kunskapsnivån hos samtliga medarbetare inom organisationen. Att ständigt anpassa organisationen och Försvarens arbete med befintliga resurser är en del av jobbet.

Kvinnor som aktörer

För att skapa en långsiktig varaktighet och bestående framgång i ett insatsområde är det viktigt att kunna

främja kvinnors roll som aktörer i den pågående fredsprocessen på alla nivåer. Både kvinnor liksom män måste få kunna möta representanter för andra verksamma aktörer både nationellt och internationellt, politiskt, strategiskt och lokalt. En grupp med väldigt liten eller ingen representant på politisk nivå får oerhört svårt att få sina frågor besvarade eller göra sina röster hörda.

FN, NATO, EU och OSCE

Försvarensmakten genomför insatser utomlands på mandat av FN och ofta under ledning av Nato. Genderperspektivet genomsyrar flera av FN:s resolutioner och är även integrerat i Natos struktur.

Genom att integrera genderperspektivet i planering, genomförande och utvärdering av alla militära operationer tar vi ett viktigt steg mot att utveckla Försvarens verksamhet för att nå ett mer långsiktigt och varaktigt resultat i fredsfrämjande insatser.

Det nya centret ska agera som det nav som stödjer, och till viss del leder, denna positiva utveckling. Nordic Centre for Gender in Military Operations (NCGM) är multinationellt sammansatt och har ett nära samarbete med bland annat FN, NATO, EU och OSCE. Detta skapar goda möjligheter för ett ökat internationellt genomslag för arbete med genderrelaterade säkerhetsfrågor.

Artikelförfattaren: Viveca Räm är analytiker på Nordic Centre for Gender in Military Operations.

HRC kommenterar mediauppgifter om ohälsa efter utlandsuppdraget:

Så mår våra soldater efter hemkomsten

Då och då förekommer det uppgifter i media om att våra soldater i stora skaror kommer hem från FS-insatserna traumatiserade. Uppfattningen hos HRC, Human Resource Center, är dock en annan, även om centret är medvetet om att det kan finnas ett mörkertal i statistiken. Sedan hösten 2009 görs en screening av hemvändande soldater. Här redovisar HRC i korthet för kunskap, resultat och åtgärder kopplade inte minst till hemkomstarbetet.

Text: Peter Butor

Frågan som då och då blossar upp i media är egentligen kort och koncis: **Hur mår våra veteraner efter en Afghanistaninsats?** I debatten förekommer inte sällan påståenden om att våra soldater återvänder från Afghanistan traumatiserade. Det stämmer inte med HRC:s uppfattning

Majoriteten kommer tvärtom hem med stärkt självkänsla - nöjda och medvetna om att man har klarat uppgiften och gjort något viktigt och meningsfullt. Många veteraner utvecklar med tiden ökad uppskattning av livet, ökad känsla av samhörighet med andra och stärkt uppfattning om att livet är fyllt av möjligheter.

Screening (mindre undersökning)

Sedan FS17 (hösten 2009) blir alla som kommer hem från Afghanistan *screenade*. Screeningen består av en hälsoenkät och ett samtal med psykolog eller specialutbildad samtalsledare. Samtalet är inriktat på mental hälsa och syftet är att utreda om soldaten utvecklat ohälsa (t ex sömnproblem, depression, ångest, PTSD).

Om ohälsa faktiskt föreligger, eller om man bedömer att soldaten löper förhöjd risk att utveckla psykiska symptom på grund av upplevelser i insatsområdet, erbjuds soldaten stöd i olika former.

Naturligt att kroppen reagerar

På HRC finns en gedigen erfarenhet av hemkomster, återträffar och uppföljningsprocessen i sin helhet. Bland fakta finns hur många soldater som söker samtalsstöd efter hemkomsten.

”En del drabbade ser det som en svaghet hos sig själva

Av hälsoenkäterna framgår antalet soldater som uppvisar tecken på minskat välbefinnande eller ohälsa.

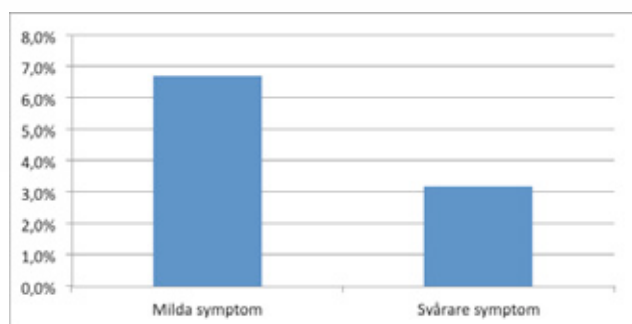
Trötthet, oro, rastlöshet, sömnbesvär och lättare nedstämdhet är några vanliga, övergående och normala reaktioner efter en tuff tjänstgöring. Att arbeta i insatsstyrkan innebär ofta långa arbetspass, obekväma arbetstider och ogynnsam arbetsmiljö (värme, buller, damm, psykisk press och incidenter).

Tjänstgöringens längd och varaktighet gör det snarare naturligt än onaturligt att kroppen och psyket

reagerar. Inte heller att reaktionen sker vid hemkomsten från soldatlivet i insatsområdet till livet på hemmaplan. Anpassningen tar vanligtvis någon vecka upp till ett par månader. Det är när symptomen inte går över utan kvarstår eller fördjupas som ohälsa föreligger och då måste något göras. I det läget behöver den tidigare soldaten stöd.

Fakta i tabellform

Tabell 1. Andel soldater ur ett FS förband som hade milda och svårare symptom vid återträffen, fyra månader efter hemkomsten.

Uppemot tio procent av veteranerna söker stöd på HRC under det första året efter insatsen. De flesta, omkring sju procent, gör det på grund av svårigheter att komma igång med vardagen hemma. Soldaterna uppger sig känna oro, trötthet och irritation.

Många beskriver osäkerhet kring hur man vill att framtiden ska gestalta sig och hos en del förstärktes problemen av arbetslöshet eller av att relationen tagit slut. De flesta i den här gruppen kommer snabbt ”ut på banan igen” efter stödjande och coachande samtal hos psykologen.

En mindre andel, omkring två procent, beskriver svårare symptom – t ex ångest, depression, mardrömmar och flashbacks (plötsligt uppdykande minnen och känslor). Den gruppen behöver mer omfattande stöd och den ges ofta i samarbete med sjukvården.

Vilka drabbas?

Det är många faktorer som samspelar och leder till att en del individer drabbas av ohälsa. Incidentens karaktär, hur traumatiserande den var, är av stor betydelse. Individens möjlighet att påverka situationen spelar in – till exempel om soldaten kunde försvara sig. Dagsformen, personlighetsdrag och tidigare upplevelser är också av vikt.

HRC:s erfarenhet är att de som drabbas ofta gör det ofta genom flera samverkande händelser. Det kan vara så att soldaten i inledningskedet utvecklar stress (kumulativ stress pga. sin arbetssituation). Därefter händer möjligen något på hemmaplan, som problem i förhållandet till partnern. Konflikter i arbetsgruppen kan uppstå. Soldaten blir sårbar för incidenter i tjänstgöringen, som inte behöver vara alltför genomgripande för att bägaren ska rinna över.

Naturligtvis är det inte bara afghanistanveteraner som riskerar mental ohälsa. Risken finns även för våra soldater och sjömän i Adenviken, Kosovo och andra insatsområden. Utsatthet för kumulativ stress och andra negativa faktorer finns i alla lägen där Försvarsmakten gör en insats.

Mörkertal

Den vetskap som finns om hur många det är som drabbas av mentala problem efter insatsen kan vara bristfällig. De data HRC har bygger ju på underlag vid hemkomster och återträffar plus när veteraner själva kommer i kontakt med HRC. Vad som händer utanför denna ram är till stora delar okänt.

Rädsla för att mentala besvär efter en insats påverkar individens möjligheter negativt inför möjligt nytt uppdrag, ny befattningar eller utbildningar. En del drabbade tenderar att se det som en svaghet hos sig själva. Av den anledningen vill ett antal klara problemen själv utan kontakt med HRC eller med Försvarshälsan.

Artikelförfattarens uppfattning är att en bearbetning av en kris gör individen starkare och bättre rustad att möta liknande situationer i framtiden. Ju tidigare man får och tar emot hjälp desto snabbare kan problemen övervinnas.

Enligt en undersökning bland danska soldater anser fler än nio av tio (drygt 95 procent) att det är okej att söka hjälp hos en psykolog när man upplevt psykiska besvär i samband med utlandstjänstgöringen i utlandsstyrkan. Intressant om svenska soldater har samma uppfattning.

Artikelförfattaren Peter Butor
psykolog på HRC

► Chef för FM Veteranavdelning

Anders Stach kommenterar

Det svenska konceptet för veteran- och anhörig stöd är självklart för Försvarsmakten. Alla som tjänstgör i Försvarsmakten bidrar till att våra nationella och internationella insatser på bästa och mest effektiva sätt kan genomföras. Men en förutsättning för att individen skall vara effektiv i insatsens genomförande är att hon/han är väl förberedd och tränad och mår bra före, under och efter insatsen.

Som en bra arbetsgivare tar Försvarsmakten sin utgångspunkt i den enskilde - veteranen och dennes anhöriga. Arbetet fokuseras till att vara maximalt preventivt.

Det svenska konceptet sätter veteranen och dennes anhöriga i centrum. Kontakt och stöd utgör en naturlig del och det ska bygga på hög tillgänglighet. Alla förband, tillsammans med lokalt knutna veteran-, kamrat- och anhörigorganisationer, utgör en helhet.

HRC och Veteranavdelningen i högkvarteret ger stöd. Huvudansvaret för att detta sker effektivt och funktionellt ligger hos Veteranavdelningen. Försvarsmakten har centrala överenskommelser med Svenska soldathemsförbundet, Fredsbaskrarna, Sveriges militära kamratföreningars riksförbund och Invidzonen som i sin tur lokalt knyter upp underavdelningar mot förbanden.

Vem är veteran?

Veteran är den som varit anställd i Försvarsmakten. Utlandsveteran är den som genomfört internationell militär insats. Försvarsmaktens vilja är att den enskilde av egen vilja och intresse ska fortsätta att hålla kontakt med Försvarsmakten efter genomförd tjänstgöring.

Vid sidan av kontakten med förbandet och tidigare arbetsplats har Försvarsmakten ett ansvar att vid behov ge stöd, råd och vägledning till den som känner ett behov.

Veteranerna utgör en del i folkförankringen och ska betraktas som ambassadörer för Försvarsmakten.

Förbandscheferna har en avgörande och central roll att tillsammans med sin personal, inte minst de utsedda veteran-, och anhörigsamordnarna och HR-specialisterna vid respektive förband, ta fram centrala handlingsplaner, aktuell information och gemensamma utbildningar för att organisera och genomföra verksamheten.

Förtjänar respekt

Den som varit med och bidragit till Försvarsmaktens lösande av insats för samhället och Sverige förtjänar respekt och uppskattning. Genom veteranstödet verkar Försvarsmakten för att individen, veteranen och dennes anhöriga skall må bra och ha det bra före, under och efter insats.

*Artikelförfattaren Anders Stach/
C FM Veteranavdelning
Foto: Försvarsmakten*

Emanuelsons enkla budskap för ökad säkerhet:

M-O-D

Tillsatt av regeringen, och kan bara avsättas av regeringen. Anders "Emma" Emanuelson är en ovanlig överste, känd för sin frispråkighet, och med ett lika ovanligt jobb: Chef för Försvarsmaktens säkerhetsinspektion. "Nyckelordet för en bättre säkerhet är enkelt, tre bokstäver, och stavas M-O-D"

Text: Sven-Åke Haglund

Under senare år har volymerna som alla heter SäkI - med diverse underrubriker - krympt i omfattning. En hel del okurant har rensats bort, samtidigt som webbvarianten i mångt och mycket tagit över betydelsen från de tryckta versionerna.

Ändå, en stor del av bokhyllan i överste Emanuelsons tjänsterum på "Tre Vapen" i Stockholm upptas av Säkerhetsinstruktionen, som reglerar så gott som all verksamhet Försvarsmakten är inblandad i. Frågan är given:

Att ytterst öva för krig och dagligen genomföra militär verksamhet i Afghanistan och Kosovo, kan en sådan verksamhet någonsin bli säker?

- *Våra officerare och soldater måste vara riskbenägna, kort sagt våga ta risker, kunna ta risker. Annars skulle vi aldrig kunna vinna. Samtidigt måste vi alla ha en emotionell förmåga att förstå konsekvensen av det vi gör...*

Har du några personliga nyckelord när det trots allt gäller att begränsa risker, både här hemma och ute på mission?

- *Nyckelordet för en bättre säkerhet i allt vi gör är enkelt, tre bokstäver, och stavas m-o-d.*

Våga säga avbryt

"Emma" Emanuelson är engagerad. Knackar i bordet med knogarna på högerhanden. Förklarar:

- *Modet att våga säga ifrån, utan hänsyn till karriär och vitsord... som att jag inte har det stridsvärde som behövs för det som ska göras idag, jag mår psykiskt dåligt, har inte tillräcklig kunskap, känner att jag inte klarar uppgiften.*
- *Ett annat exempel är modet att våga säga till en kamrat, avbryt. När något gått åt pipsvängen*

visar det sig alltid att någon tidigare observerat felet, men tyckt att det är pinsamt att säga ifrån. Snacka om att den personen missuppfattat ledarskapet

Om mod är att säga ifrån är Anders Emanuelson själv en förebild, som när han, överste och chef för P 7, år 2000 var en av officerare som i ett upprop kallat "Överstarnas uppror" protesterade mot att dåvarande ÖB, Owe Wiktorin, skulle vara alltför eftergiven när riksdagen åter ville lägga ner ett antal regementen och förband.

Två år senare var Emanuelson en av undertecknarna till ett upprop i dagspressen där "tunga" namn i Kungl Krigsakademien påpekade att riksdagens senaste försvarsbeslut inte gick att fullfölja inom givna ramar:

- *Här blev det en felaktig rubrik, satt på en ledande morgontidning, som ställde till en del extra besvär. Rubriken gav intrycket att vi vände oss mot ÖB Johan Hederstedt när det i själva verket var det politiska beslutets utformning som var måltavlan. Men okej, uppmärksamhet fick vi!*

Utser och avsätter

Vi hoppar framåt i tiden. 2006 kom du till Säkerhetsinspektionen, men minnet säger att det tog tid innan regeringen utsåg dig officiellt till befattningen som högste chef. Varför?

- *Just då var utnämningar på höga poster extra känsligt (Tony Stigson-affären, författarens anm), och det var diskussioner om hur en befattning som säkerhetsinspektör skulle placeras, eftersom oberoende och integritet var tunga faktorer. Till slut, efter ett halvår, löste det sig. Regeringen utser, och avsätter, och tjänsten ligger direkt under ÖB. Raka linjer!*

Emanuelson redogör för säkerhetsinspektionens organisation. I sanning inte lätt att hänga med.

- 37 befattningshavare totalt, varav flyget är störst med 17, följt av sjö som har hand om tillsyn av våra fartyg. Jag själv är också chef för Markinspektionen, har alltså två hattar, medan luft- och sjö har egna chefer underställda Försvaretsmaktens Säkinsp, alltså jag. Tillsammans med samverkan de personal på FMLOG är vi fler än 37, snarare nära 60...

Under vårt samtal tummar jag på en fråga som känns allt mer angelägen i diskussionerna om ökad säkerhet och ökat säkerhetsmedvetande: Går det verkligen att realistiskt öva för krig, om nära nog metervis med säkerhetsbestämmelser sätter gränser än här... än där...? Efter en ovanligt lång tankepaus svarar Emanuelson:

- I Kosovo frågade jag en chef hur många avsteg mot Säki som görs på plats. Svaret kom blixtn snabbt: Noll! Lika snabbt förstod jag att vi hade ett problem av format...
- Man behöver inte vara raketforskare för att förstå att miljön kräver avsteg från reglementet. Om man inte erkänner det, beror det antingen på att du inte har mod nog att tillstå faktum, eller helt enkelt inte vet när du överträder bestämmelserna. Svårt illa, bådadera.

Osäkrat vapen

Emanuelson ger en kort förklaring till Kosovoexemplet, som handlar om det omöjliga i att alltid vara bältade i fordonet, alltid bära hörselskydd, förflyttning i fordon med osäkrat vapen.

Min nästa fråga ökar temperaturen i samtalet. Nu har Emanuelson båda händerna i bordskivan och lutar sig fram. Frågan: Kan det verkligen vara tillåtet att åsidosätta Säki, under övning, för att komma så väl förberedda till utlandsinsatsen som möjligt???

- Du riskerar faktiskt att dö i en stridskontrakt om du plötsligt måste göra något annat än du tränat. Kort sagt, du måste träna som du verkar och verka som du tränar!

Emanuelson lutar sig bakåt, och förklarar, grundligt och pedagogiskt hur det kan vara tillåtet att bryta mot säkerhetsbestämmelserna under övningar, när Säki just reglerar samma övningar:

Nyckelordet för en bättre säkerhet är enkelt, tre bokstäver, och stavas M-O-D

- Faktum är att undantagen är reglerade. Även dom. Vi har helt enkelt definierat ett antal generella steg som får användas inför skarpa lägen, efter be slut av förbands- eller kontingentschef.
- Undantagen kom till användning vid utbildning en av Core Battalion NBG, exempelvis och är i de flesta fall hämtade ur erfarenheter från Afghanistan. I dagsläget rör det sig om cirka 30 övningar som finns längst bak i varje Säki. Utöver dessa kan bara jag som säkerhetsinspektör godkänna avsteg.

Ett före och efter

Hur mycket vi inom försvaret ändå jobbar med utbildnings- och säkerhetsfrågor händer det ändå olyckor på hemmaplan. Omöjligt att komma från?

- Vår verksamhet är i grunden livsfarlig. Men riskerna kan vi begränsa, och till och med minimera, genom kunskap, respekt och det mod vi talat om tidigare.

Efter en kort tankepaus avslutar överste Emanuelson vårt samtal:

- Naturligtvis har Försvaretsmakten en positiv kultur när det gäller att behandla risker. Men det vill till att befälen känner stämningen hos sitt förband, ända ner till enskild soldat. Det finns uppgifter som måste göras vid skrivbordet. Men där ska vi inte fastna. ■

Artikelförfattaren Sven-Åke Haglund är chefredaktör på Informationsstaben, HKV, tidigare redaktör för Arménytt åren 1993-1999

Foto: Tony Hagman, FM

Bakgrund

Namn: Anders Emanuelson, 58

Grad: Överste

Aktuell uppgift: Chef för Försvaretsmaktens säkerhetsinspektion

Familj: Hustru Jenny Harlin, journalist, teamledare på företaget Mediakompetens, barn Agnes 4 år, Signe 18 mån, samt de två vuxna döttrarna Anna och Klara från tidigare äktenskap.

Karriär (utdrag): 1973 Jägarskolan, Kiruna,

1979 – 86 Spaningskomp, Livgardet, 1994-96 stf brigadchef Livgardet, 1999 – 2000 C Hallandsbrigaden, 2000-2004 C P 7, 2004-06 C Inst Ledarskap och management, FHS. *Hobby:* Ordförande Djurgårdens damfotboll

Anders Emanuelson är tydlig – han vill se mer mod hos svenska officerare och soldater: Modet att säga ifrån när något håller på att gå gale.

Strv 122 B int. Levererad.

NLAW (New light anti tank

MATERIEL PÅ

Ingbv 120. Levereras maj-juli 2012.

weapon) RB 57. Levererad.

Vapenstation 01 på en ptgb 6. Levererad.

Örnen. Levererad.

VÄG IN TILL IO 14

Patgb 360. Levereras 2013-2014.

Archer. Leveransstart juni 2012.

ARMÉNYTT

- Vad vill du läsa om i Arménytt?
- Vilka frågor tycker du förtjänar mer uppmärksamhet och fördjupning?

Skicka dina förslag och kommentarer till: armen@mil.se

Kommentera artiklarna i detta nummer av Arménytt. Gå in på www.armebloggen.se och klicka på inlägget: Arménytt nummer 1 2012 och lämna din kommentar.

ARMÉBLOGGEN

- Har du erfarenhet från utbildning, övning eller insats som du tror andra kan ha nytta av?
- Vad tycker du om utvecklingen i armén och Försvarsmakten?

Berätta vad du tycker. Skriv ett inlägg till Armébloggen!
Skicka ditt bidrag till: armen@mil.se

FÖRSVARSMAKTEN